

თუკმა პირადად არ გინდათ
და „საქართველო“ არ დაგი-
წავლიათ, მაგრამ თქვენი ად-
რესი გავიგეთ და გწავნით.

საქართველო

ქართველ სოციალისტ-შემოქმედებულ სარედაქციო პარტიის ორგანო

წლიური ტახი : 5 მან. თითოეული ნომერი : 25 კაპ.

№ 12 წელიწადი პირველი. 15 აპრილი 1904 წ. № 12

უმორჩილებად ვსთხოვთ ყველას, ვინც თანაგვიერთდებ, მოგვარდნად სულზე ყოველგვარი მასალა, როგორც ქართულის, ისე ფრანგულის გამოცემისათვის: დოკუმენტები, წიგნები, კლერსპონდენციები და წერილები.
რადგან ჩვენი გასული ჯერ-ჯერობით ერთადერთი თავისუფალი ორგანოა, ამიტომ მივადვილი დაეთმობა ყოველი ნაირ მიმართულების წერილებს, რომელთაც აზრად გქნებათ რედაქციის და ადმინისტრაციის ადრესი: 51, rue Saint-Sauveur, PARIS.

ქართველ ხალხის ინტერესთა გამოსახატვად. მსოფლიო რედაქცია ამა თუ იმ წერილს თავის შენიშვნასაგ გაუკეთებს.
მკითხველს ვსთხოვთ ყოველი ნომერი „საქართველოს“ წაკითხვის შემდეგ, სხვებზე გადახედოს სულზე, რათა ამ ხალხით სული შეუწყოს ჩვენი გასული გავრცელების საქმეს.
ყოველი შემთხვევაზე როგორც ფულით, ისე წიგნებით, დიდის მადლობით მიიღება.

გალკე ნომრები იხილება :
SOCIÉTÉ NOUVELLE de LIBRAIRIE & d'ÉDITION.
17, rue Cujas. PARIS (V°).

შ ი ნ ა ა რ ს ი

ჩვენი პლსიციის განმარტების გამო. — მუშათა მოძრაობა ტფილისში. — ქართულ ცხოვრების მატიაზე. — ახალი გენერა საქართველოში (თურგელისა). — სიმართლე ღმის შესახებ. — უკიდურეს ნაფიციანობის ნიშნები. — განცხადება.

ჩვენი სოციალისტ-შემოქმედების გამო

1. *)

საჭიროდ მიგვჩნია მოგახსენოთ აქ შეკრებილ ქართველ სარედაქციო ჯგუფთა კონფერენციას, თუ რაგვარმა რეალურმა პირობებმა გამოიწვიეს «საქართველოს» დაარსება? რის გამოდგება სწადია ამ ორგანიზაციის და რა სახითის ბრძოლისათვის ამზადდები იგი ქართველ ხალხს. ამის გამოსახატვად საჭიროა, რომ თვალს გადავავლოთ იმას, თუ რა იყო ჩვენში ამ გასული დარსებამდე, რაგვარი მიმართულებანი არსებობდნენ და რანაირად მოქმედებდნენ სხვა-დასხვა საზოგადოებრივი ჯგუფები. ერთის მხრივ, ჩვენ ვხედავდით «უკბილდ» პარტიულებს, რომელნიც უმეტეს შემთხვევაში ინტელიგენტთაგან შეხდებოდნენ. თ. აზნაურებთან და გერედ წოდებულ თავისუფალ ბრძოლის წარმომადგენელთ ამ წრეში უპირატესი ადგილი ეჭირათ. და სწორედ ამისათვის ამ პარტიულ ტემპთა თავიანთ წრეების და კლასის ფსიხიკა შეიტანეს ერთგულ კითხვათა განმარტების საქმეში. ამრიგად ქართულ «პარტიულტისში» ფეოდალ ელემენტებსაგ ჰბოვებდით და ბურჟუაზულსაგ. პარტიულ ინტელიგენციას საქართველოს პოლიტიკურნი დამონება აღიხებდა და მას არახადეს არ გაუ-

თვალისწინებია ერთგული კითხვა სოციალურ ნიადაგზე. გარდა ამისა თვით მისი პოლიტიკური მისწრაფებანიც ბუნდობლად ორგანიზაციის მიხედვად, სდრგ-შესხმულადა არ ეტყობოდა. პარტიულ ინტელიგენციას ორგანიზაციას არ წარმოადგენდა, მას არც სამტყმედო გეგმა ჰქონდა, ვერც თეორიულად შეიმუშავა თვისი მისწრაფებანი.

მეორეს მხრივ, ჩვენს საზოგადოებაში გაიზარდა და მოქმედებდა ეგრედ წოდებული «მესამედახელადა». ესენი იყვნენ ქართველი მარქსისტები, ქართველი სოციალ-დემოკრატები. ამ საზოგადოებრივ ჯგუფს ხელ სხვა ელემენტი ედვა. რამდენადაც პარტიულტები მდინარანი იყვნენ, იმდენად ს. დემოკრატები მოქმედენი და გამტოიანნი. რამდენადაც ბირველებს ბურჟუაზულ-კლასებრივი სახითი ჰქონდა, იმდენად უკანასკნელები ქალაქელ მუშის, პროლეტარიატის იდეოლოგებად სდებოდნენ. პარტიულტს და სოციალ-დემოკრატს ერთმანეთისა არა გეურებოდათ-რა, ისინი მუდმივად ჩხუბში იყვნენ. და ეს ახეც უნდა ყოფილიყო, რადგან ორ ჯგუფს ერთმანეთისაგან სოციალურნი ბირებები ამდრებდნენ.

ქართველ ს. დემოკრატთაგ იხ დეაწლი მიუძღვის ხალხის წინაშე, რომ ეს იყო პირველი ჯგუფი, რომელმაც თავისი აზრი და მოქმედება ხალხის ერთ ნაწილში გადაიტანა. ესენი იყვნენ ქართველ პროლეტარიატის დამცველნი, ორგანიზატორები და იდეოლოგები. სოციალ-დემოკრატთაგ ესენი იყვნენ რუსულ და გერმანულ სოციალ-დემოკრატისმის და მარქსისმის შევირდები, ამიტომ მათ თავიანთ მასწავლებლების ყველა ნაკლებგანებანიც გამოჰყვათ.

ქართული მარქსიზმი ჰქადაგებდა დიალექტურ მარტრიალიზმს, გერმანულ ფილოსოფიის მარტრიალიზმს, კანტისაგ, კომიუნალის კონფერენციის აუცილებლობას; ქადაგებდნენ იმას, რომ ამ კონფერენციის ძალით ექსპლუატატორების რიგში ვითომდა თანდა-თან ჰკლებულადა, რომ სოციალური უნდა დარბიელდეს და სოციალისტური პროლეტარიალ ანუ ბოგანოდ უნდა გადაიქცეს; ს. დემოკრატები, გარდა ამისა, ჰქადაგებდნენ, რომ ერთადერთი ნამდვილი სამეცნიერო სოციალისმი — მარქსიზმი და ყოველი

*) წაკითხულია ქართველ სარედაქციო ჯგუფთა პირველ კონფერენციასგ აპრილს 1904 წ. ქ. ყენევაში (შვიციანის).

სხვა სოციალისტური მიმართულება ბურჟუაზული ფრანკოლოგია და სხვა არაფერი. ვარდა ამისა ქართველ ს.-დემოკრატების პოზიცია ერთვულ კითხვაში სრულიად გამომტკვევლი და ღრჭოფი იყო, თუმცა ს.-დემოკრატები სამართლიანად ებრძოდნენ წინადაც პატრიოტიზმს, ხოლო თავიანთ მხრივ არ ენდობოდნენ ერთვულ კითხვის განმარტებას. არც მათ ლეგალურ, არც არალეგალურ ფურცლებსა და ნაწერებში არ სხანდა, როგორ, თანაირად უნდა მოწყობილიყო ქართული ცხოვრება, რათა ქართველ ხალხს თავისი ერთვული და ადამიანური ვინაობა არ დაეკარგა. მხოლოდ, აქა-იქ ქართველი სოციალ-დემოკრატები გაიძახდნენ, ხალხის ეკონომიური აღორძინება ერთვლების აღორძინებას მოახსავებოდ; როდესაც ხალხი ეკონომიურ უღლისაგან განთავისუფლდება, იგი შეინახავს თავის ენას და ერთვულ ვინაობას. ხოლო ყოველივე ეს ერთვულ პრეტენზიას არ წარმოადგენდა. ამგვარი განმარტება ვერავის დააკმაყოფილებდა.

ამრიგად ჩვენ ორ მოვლენას, ორ საზოგადოებრივ მიმართულებას ვხედავდით ჩვენს საზოგადოებაში: უბრტვრამოდ და უწინადაც პატრიოტიზმს და მეორეს მხრივ დამახინჯებულ სოციალიზმის ქადაგებას და ამავე უბრტვრამოდ ერთვულ კითხვათა საქმეში. ამ გარემოებამ ნათლად დაგვანახვა, რა პოზიცია უნდა დაგვეჭირა ჩვენ, რის გარკვევა უნდა გვეკისრა, რა სასიათის მიმართულებისათვის უნდა გვემსახურნა.

2.

და ამ სახით ჩვენ შევეუდექით « საქართველს » პრეტენზიის გამორკვევას. როდესაც ვავითვალისწინებთ საგანი, საჭიროდ დაგინახებთ პრეტენზიის ორ ნაწილად გაყოფა. ერთ ნაწილს ამ პრეტენზიისას შეადგენდა ერთვული მხარე, რომელშიაც დავსახებთ სამუალებანი ჩვენის ვინაობის დაცვისა გარეშე ძალიანაგან, რეუსეთის თვით-მპყრობელ ბოიკან. პრეტენზიის მეორე ნაწილი ეკონომიურ მოვლემარების გამორკვევა და სოციალურ ნიადაგის განმარტებაა. აქ ვსთქვით, რა ზომებით შეიძლება ქართველ ხალხის მომზადება ეკონომიურ ბრძოლისათვის და რა საფუძველი უძევს ამ ბრძოლას. მამახადამე, პრეტენზიის პირველ ნაწილს მხედველობაში აქვს ვარეშე მტერი და მის წინააღმდეგ ბრძოლის სამუალებანი. ხოლო პრეტენზიის მეორე ნაწილს მხედველობაში აქვს ხალხის შინაური მტერი, ესე იგი, ყოველი ჩვენი შინაური სოციალური წესწყობილება, რომლის დანგრევა არის საჭიროდ ხალხის ეკონომიურ აღორძინებისათვის.

ჩვენის ერთვლების რაგვარი თვისებები უნდა დაგვეკვვა ვარეშე მტრისაგან? რა არის ერთვლების დაცვა, პოლიტიკურად რომ განვხავდით საგანი? « ერთვლების დაცვა, ვწერდით ჩვენ მეორე ნომერში, დაცვაა დედა-წინისა... დაცვა- ერთვულ დაწესებულებათა... დაცვაა ხალხის ნამრძმისა და ნაამაგარისა ». ამრიგად, ენა, ერთვულ სასიათის დაწესებულებანი და შრომის ნაყოფი — აი რის დაცვა და შექმნა არის საჭიროდ ჩვენთვის განსაზოვრულ პოლიტიკურ ფორმის სამუალებით. მაგრამ ვინ უნდა ყოფილიყვნენ ერთვულ ახალ შენობის ამშენებელნი, ვინ უნდა გამოსულიყო ერთვლების დახადავად? — ამშენებელი — ქართველი ხალხი. ხოლო ამ საქმეში სხვა კლასთა და წოდებთაგ შეუძლიანთ შეიტანონ თავიანთი წვლილი და ამისათვის აქვე განვსაზოვრეთ საერთოდ

მოქმედების ნიადაგი. იმრიგად, რომ ყველაასათვის ნათელი ყოფილიყო, რა პირობით შეიძლოდ ჩვენს ორგანოს, ჩვენს ჯგუფს ბურჟუაზულ ჯგუფებთან მოქმედება. სხვილის ახლებით მედთხე ნომერში ვწერდით: « ჩვენ არ ვიწვევთ საქართველს ყველა წოდების და კლასების შეთანხმებულ და გავრთიანებულ მოქმედებას. ამ გვარი შეთანხმება შეუძლებელ საქმედ მიგვჩანია. ჩვენ მხოლოდ იმათთან გვაქვს შეთანხმების იმედი, ვინც უარ-ჰპოვს წოდებრივს და ბურჟუაზულ კლასებრივ მოქმედების ნიადაგს და ვინც თავის ჯგუფს, სხეობრივსა და ფიზიკურ ძალას საქართველს მცხოვრებთა უმრავლესობის, ხალხის, განთავისუფლებას მოახმარებს ». ამ სიტყვების შემდეგ ყველაასათვის ცხადი უნდა ყოფილიყო, რა პირობებით ვეკავშირებოდით ბურჟუაზულ ელემენტებს.

რაც შეეხება ერთვულ პრეტენზიის შინაარსს, როგორც მკითხველებმა იციან, « საქართველო » ავტონომიისა და ფედერალიზმის მოხარჩლედ გამოვიდა. მაგრამ ავტონომია ხომ პოლიტიკური ფორმაა ხალხის ცხოვრებისა. ავტონომიის მოპოვება ჯერ ვიდევ არ მოახსავებს ეკონომიურ შეთანხმებრივს გაუქმებას. შეიძლება ხალხს ავტონომია, დამოუკიდებელ სახელმწიფოს უფლებაც მიენიჭოს, ხოლო ყოველივე ეს ხალხის სოციალურ პირობებს ძირიანად ვერ შესცვლის.

« ლუკმა პუტის ინტერესს ცხოვრებაში უბრტველები ადგილი უჭირავს, ვამბობდით ჩვენ მეშვიდე ნომერში. ერთვლების აღორძინების შესახებ შეუძლებელი ყოფილა ლაპარაკი, ხანამ ხალხი წელში არ გაიძართება და თავისუფლად არ გამოს თავის მხარ-ბეჭს. და ეს მოხდება მხოლოდ მაშინ, როდესაც მოხიბობა შრომის და კაპიტალის შრომის წინააღმდეგობა, როდესაც მიწა და ქარხანა საზოგადოებრივ საკუთრებად შეიქმნება. ამრიგად ავტონომიის მოპოვება ჩვენთვის იმ მხრივ უნდა იყოს სასურველი, რომ ხელს შეგვიწყობს სასატრულ იდეალის განხორციელებისათვის და ამიტომაც საპრეტენზიოდ წერილებში უნდა გვეჩვენებინა, რაგვარ სოციალურ რეფორმების განხორციელება შეხადლებელი ავტონომიურ პარლამენტის სამუალებით, უნდა გვეჩვენებინა ისიც, თუ რა გზით უნდა მოხდეს ხალხის ეკონომიური სრული განთავისუფლება.

3.

იმ სანაში, როდესაც ჩვენმა ორგანომ მოქმედება დაიწყო, კავკასიაში მუშათა წრეებში შესანიშნავი მოვლენა მოხდა. ს.-დემოკრატული კომიტეტები, რომელნიც წინად განცალკევებულად მოქმედებდნენ, შეერთდნენ და შეადგინეს « კავშირი კავკასიის ს.-დემოკრატულ ორგანიზაციებისა ». « კავშირს » ბჭობა ჰქონდა სამოქმედო პრეტენზიის გამორკვევის და შევსების შესახებ და, რაც ფრიად საგულისხმო იყო, « კავშირმა » პრეტენზიის პოლიტიკურ განყოფილებაში შეიტანა ამიერ-კავკასიის ავტონომიის დაარსების საჭიროება პარლამენტით ტოფილცხში.

ამ გარემოებამ ძირულ გავგანართა. « ჩვენი სურვილი, რომელიც პირველ ნომერში გამოვაცხადებდით მუშათა მოძრაობის შესახებ, გამართლდა, — ვწერდით ამის გამოდ (№ 6) ... დღევანდელ პირობებში, ხალხის დამცველი და მტარველი კეთილ-სინიდიხიერი დაპირება ვი არ არის, არამედ პოლიტიკური დაწე-

სებულება, დემოკრატიული ორგანიზაცია, ადგილობრივ საჭიროებათა მოთხოვნისადასრულებად დაფუძნებული. « ცენტრალური კავშირი კავკასიის მუშათა ორგანიზაციებისა », სწორედ ამ ნიადაგზე დაშვებულა და ამოღებული კავკასიისათვის ავტონომიის დაფუძნება საჭიროდ უჩვენია ». ამ სიტყვებით მიგვიგებთ ჩვენ მუშათა მოძრაობის ახალ ხანას. ვამბობთ ახალ ხანას, რადგან ქართველ მარქსისტების ერთი უმთავრესი ნაკლთაგანი, როგორც ამ წერილის თავში ვხედავთ, ეროვნულ კითხვის გამჭურვებლად იყო. კავკასიის მოძრაობა რუსულ სოციალ-დემოკრატიულ მოძრაობის მეორე გამოცემა იყო და მის დროშაზედ თვითმპყრობელობის დამხობის საჭიროება ეჩვენა. ხელმძღვანელები და მისხმელები, რაგვარი პოლიტიკური ორგანიზაცია იყო საჭირო ჩვენთვის, ყოველივე ეს გამჭურვებელი ჰქონდათ. ესაა მუშაობის ავტონომიურ პრინციპის მოქმედების განხორციელება და აქედან ერთი ნაბიჯია ფედერალიზმის აღიარებადღე, რადგან ავტონომია საუკეთესო სჯობაა ფედერალიზტურ მიმართულების განვითარებისათვის. ვიმედობით, ამ ფაქტმა გულწრფელად გაგვანათა, რადგან დავინახეთ, რომ მომავალი შესაძლებელი განხორციელება ნამდვილ საზოგადოებრივ ელემენტების შეერთება და ეს ხომ სარეგულაციო ძალ-ღონის გარეგნების მომასწავლებელი გახდებოდა.

მაგრამ მოკლე ხანში იმედები გაგვირუგდა. ნდემბერში რუსეთის ს.-დემ. ორგანიზაციების კრება მოხდა. ამ კრებაზედ, რასაკვირველია ქართველი დელეგატებიც იყვნენ. და აი იქ აღმოჩნდა ფრთხილ უცნაური ფაქტი. კონგრესზე ორი მიმართულება შეეჯახა ერთმანეთს — ცენტრალისტური და ფედერალისტური. ცენტრალისტურმა ელემენტმა სძლია, ხოლო დამარცხებულმა ბუნდამ (1) იგი იყო ფედერალიზმის დამცველი ცენტრალისტურ ორგანიზაციაში დარჩენა არ მინდობდა და პარტიიდან გახვლის სურვილი გამოაცხადა. ახსრულა კიდევ თავისი წადილი. ხოლო დანარჩენები, პოლონეთის ს.-დემოკრატების გარდა, დაემორჩილნენ დემოკრატიულ ტანთსაგმელთ მდრთულ-მოკაზაულ ცენტრალისტურ პრინციპს. და ამრიგად არამც თუ « კავშირის » გადაწყვეტილება გაუქმდა, თვით « კავშირის » არსებობასაც კინაღამ ბოლო არ მოუღეს და მისი ორგანიზაცია « მშობლა » და « პრელეტარიატი » ხომ სულ გაუქმეს და კავკასიის დელეგატები ამ დადგენილებას დაემორჩილნენ.

რაკი ეს ასე მოხდა, ჩვენი პირდაპირი მოვალეობა იყო აგვეხსნა ქართველ ხალხისათვის, რა ხასიათად განხედ აყენებენ მისხ მომავალს, უნდა აგვეხსნა, საიდან, რაგვარ მოვლენისაგან დაიბადა რუსეთის სოციალ-დემოკრატიაში რეაქციონერი მიმართულება და რა საშუალებით შეიძლება თავი დააღწიოს ქართველმა მუშა-ხალხმა ცრუსოციალიზმის შეთვისებას. მაგრამ დაუბრუნდეთ ისევ ჩვენს საგანს.

4.

ვისაც სურს გაიგოს, რაგვარ მდებარეობით ვხელვათ მომავალდებით ეკონომიურ კითხვების განმარტების დროს, მხედველობაში ერთი რამ უნდა იქონიოს. « საქართველო » აღიარა ავტონომიის დაარსების საჭიროება. რა არის ავტონომია, მისი იურიდიული სტრუქტურა რომ ვიქნებით მხედველობა-

ში? ავტონომია არის განსაზღვრული სახელმწიფო დაწესებულება, რომელიც პარლამენტის ორგანოს საკანონმდებლო საშუალებით ჰქმნის კანონებს. ჩვენ ვთქვით, რომ ამგვარი დაწესებულება აუცილებლად საჭიროა ჩვენთვის ეროვნულ კულტურის დაცვისა და განვითარებისათვის. მაშასადამე, ჩვენ პირველ ხანებში მაინც, პოლიტიკური პარტია ვართ და ავტონომიურ პარლამენტის საშუალებით რეფორმების განხორციელება შეგვიძლიან. რა ხასიათის რეფორმები შეუძლია განხორციელოს პოლიტიკურ პარტიას (მხედველობაში გვაქვს ეკონომიური კითხვები)? პოლიტიკურ პარტიას მხოლოდ დემოკრატიულ რეფორმების განხორციელება შეუძლია, ე. ი. ჩვენის აზრით, სოციალიზმის განხორციელება კანონმდებლობის საშუალებით უქმი ვართ. და აი აქ იძლება უმთავრესი განსხვავება ჩვენსა და სოციალ-დემოკრატთა შორის. ჩვენი სახელდახელო ეკონომიური პრეგრამა დემოკრატიულია, მათი ეგრად წოდებული მინიმუმის პრეგრამაგ დემოკრატიულია. მხოლოდ მაშინ, როდესაც ჩვენ აღვიარებთ: აი ის მაქსიმუმში, რომლის განხორციელება ძალ-გვიძს პარლამენტის საშუალებით, ისინი ამბობენ: აი ის მინიმუმში, რომელსაც მოვიპოვებთ იმავე პარლამენტით (1). რაგვ შეეხება პრეგრამის მაქსიმუმს, — განაკრძობენ სოციალ-დემოკრატები, — ამასაც იმავე პარლამენტით მოვიპოვებთ, როდესაც დებუტატების უმრავლესობა პრელეტარიატთა წარმომადგენლის იქნებიან და როდესაც, კაპიტალის კონცენტრაციის ძალით, კაპიტალისტთა რიცხვი შემცირდება იმდენად, რომ მათის სიმდიდრის ჩამორთმევა სულ ადვილი საქმე გახდება. პოლიტიკური ძალა ხომ ჩვენს ხელში იქნება, გამოვვებით კანონს ექსპროპრიაციის შესახებ, შორჩა და გათავდა. თუ არ დაგვიძრჩილდნენ, მაშინაც ადვილად მოვულებთ ბოლოს, რადგან იმავე კურთხეულ « კონცენტრაციის » წყალობით პრელეტარიატის ჯარი უთვალავი იქნება, ხოლო სიმდიდრის მექონე ბურჟუაზია რიცხვი კი თითებზე ჩამოივლებოდა. ასე ხჯიან სოციალ-დემოკრატები.

ჩვენი აზრი კი სხვა არის. ჩვენი შესხედლობით, თუ დემოკრატიული რეჟიმი გადაშენდება სოციალიზმის წეს-წყობილებად, იგი პრეგრამი კაპიტალის კონცენტრაციის ძალით და პარლამენტის კანონმდებლობის საშუალებით კი არ მოხდება, არამედ ბურჟუაზულ ხაზგადღების დანგრევის წყალობით, რეგულაციის საშუალებით.

მაშ თუ მაგრად, რაღად გვინდა ავტონომიური პარლამენტი? რაღა მნიშვნელობა ჰქონია ამგვარ პოლიტიკურ დაწესებულებას, თუ კი ეკონომიურ ცნობების მთუწყობლობა ძველივე დაჩქვება?

ჩვენ არ უარ-ვყოფთ საპარლამენტო რეჟიმის სარგებლობას. საზოგადოდ. ჩვენ ვამბობთ მხოლოდ, რომ იგი სოციალიზმს ვერ განხორციელებს. მაგრამ სოციალიზმის განხორციელებისათვის ნიადაგია საჭირო. ნამდვილი დემოკრატიული რეჟიმი ამ ნიადაგს გავვიჩენს. « ჩვენ იმისი თქმა არ გვინდა — ვამბობდით მკათე ნომერში, — ვითომ ხალხის ცნობრებაში პოლიტიკურ ფორმებს მნიშვნელობა არა ჰქონდით... ხალხის « სუვერენიტეტი », ადამიანის აღიარება ადამიანად, ლაპარაკის, შეკრების, რწმენის და პრესის თავისუფლება — ყოველივე ეს დიდი გან-

(1) რასაკვირველია, სოც.-დემოკრატებს მხედველობაში აქვთ ცენტრალური პარლამენტი და ჩვენ — ავტონომიური. ხოლო ამას პრინციპიალური მნიშვნელობა არა აქვს.

(1) „ ბუნდი ” ებრაელთა ს.-დ. ავტონომიური ორგანიზაცია.

სხვახრებათა სწავლავლით იმავე « კომუნისტურ მანიფესტში » გამოაცხადეს, რომ კლასთა ბრძოლა არის ბრძოლა პოლიტიკურ უფლებათა დაპყრობისათვის.

ამ იმალემა « ინტერნაციონალიზმის » წრეებში მდებარე განხეთქილების საბაბი. და აქვე, ამგვარ აზრების განმტკიცებაში, უნდა ვეძებდეთ დასაბამს იმ რეტორიკულ მიმართულებისას, რომელიც დღეს, სხვათა შორის, რუსეთის « მართლმადიდებელი » სოციალ-დემოკრატია დაადგა. მარქსისტების და ბაკუნინისტების შეტაკება არ იყო პირადი საქმე, ეს იყო აუცილებელი შეტაკება ფედერალიზმისა და ცენტრალიზმის შორის. თავისუფალ კომუნისა და მამბროვი სახელმწიფოს ძვინებათა შორის; ეს იყო შეტაკება ხალხის თავისუფალ მიხრატებისა განთავისუფლებისადმი და კაპიტალისტურ წყობილობის ლეგალურად გაუმჯობესებისა. ვნახეთ, რა შედეგი მიჰყვა ამ ორ მიმართულებას.

« ინტერნაციონალს », საქმის წარმეებისა და სხვადასხვა ვრდვინებათა მუშათა ურთიერთობის გაადვილებისათვის ღონდობნი ბიურეო ჰქონდა გამართული, რომელსაც « გენერალურ საბჭოს » (conseil général) უწოდებდნენ. ამ ბიურეოს მეთაურებად იმ დროს მარქსი და ვნგელსი იყვნენ. სოლო ესენი ცდილობდნენ, ბიურეო უმადლეს სამმართველო ორგანოდ გადაეკეთებინათ. და დაიწყეს მბრძანებლობა. მათი დიქტატორული ტუნდენციები განსაკუთრებით პარიზის კომუნის დროს გამოამკარავდნენ, როდესაც პარიზის სარეგულაციო მდებარების ხელმძღვანელობა მდინდომეს ღონდობნიდა. მებრძოლ კომუნარებს შეუთვალეს: მდებარების შესახებ რაბრტეში ღონდობნი გამოვვიგზავნეთ. 9 აბრილს 1871 წ. სწერდნენ პარიზში: « — ცნობებს ველით და შემდეგ მოგვმით ინსტრუქციას ». 23 მარტს გახვებ ბრძანება: « გობერი ღონდობნი დარჩეს, ჰანრიეტი თქვენთან იყოს, ესტენი კი მარხელში გაგზავნეთ ». 20 მარტის ბმანება შემდეგი იყო: « რადგან ძალიან ძნელია ახის და მბრტეის ღონდობნი გაგზავნა, მტკაქე ღონდობნი უნდა გაიგზავნოს მარხელსა და ღონდობნი და მას მტკაქედებისათვის სრული უფლებანი უნდა მიეცეს » (1). როგორც ვხედავთ, ამ ფაქტებში, ღონდობნის ბიურეოს პარიზის რეგულაციის დროს იმ დროს აღბრუნება სდომებია, რა როდესაც ომის დროს « გენერალური შტაბი » ახრუნებს ხელმე. დურბინდებით და რუკებით შეიარაღებულნი, მყუდრად ადგილს შესწინულნი შტაბის დენურლები ადუტანტების მეღხებით ხელმძღვანელებდნენ მებრძოთა მტკაქედებას. მარქსსა და ვნგელსს ამგვარი სამხედრო სისტემა « ინტერნაციონალში » უნდა შეეტანათ, რამაც გამოიწვია ორად, ორ ნაწილად გაყოფა იმდროინდელ სოციალისტებისა. ერთმა ნაწილმა დაიძვიდრა სამხედრო ხასიათის დისციპლინა და ტრადიციები (ამ მიმართულების დარაჯად დღეს რუსეთის სოციალ-დემოკრატია გამოდის, რომელმაც ხალგანიზაციოდ მხედრულ სისტემის გასამლიერებლად შეხადური ცენტრალური ორგანიზაცია დაიარსა და ამ ორგანიზაციის თვით-მმართველობის უფლებანი მიანიჭა.), მეორე ნაწილმა არ უდალარა სოციალიზმის პრინციპს. ეს ის სოციალისტებია, რომელნიც დღეს უმეტესად ლათინთა ქვეყნებში) გაფიცვის და კლ-

ნდობიურ ხასიათის კავშირთა სამუალებით კაპიტალიზმის წინააღმდეგ პირდაპირ ბრძოლაში არიან გამბეულნი.

ამ სოციალიზმს რუსეთის სოციალ-დემოკრატია ყოველთვის უმალავდა რუსეთის ხალხს. ჩვენებური მარქსისტებიც, როგორც მათი ერთგული შეკირდები, ამავე გზას მიხდევდნენ და ამიტომ, ქართველმა ხალხმა უნდა გაიგოს ის განსაცდელი, რომელიც მოვლის, თუ უკრიტიკოდ შეითვისა და მიიღო სოციალ-დემოკრატული პოლიტიკური და ეკონომიური დიქტონისა.

6.

მამახადამე მოვლედ რომ გავითვალისწინოთ შემდინათქვაში, ჩვენი პოზიცია ამნაირთა. დღეს ჩვენი ძალდონე მიმართულია იმისკენ, რომ რუსეთის თვით-მმართველობის დამხობის შემდეგ, საქართველოში ერთგული ავტონომია დამყარდეს, რომელიც კულტურის ნიადაგად შეიქმნება. ამისათვის ჩვენ ვურთიერთობით რუსის და რუსეთში მძოდ სხვა ერთა პარტიებს, რომელნიც ჩვენებრ პოლიტიკურ ცენტრალიზმს ებრძვიან და რომელთაც, ნაცვლად « ერთის განუყოფელ დემოკრატულ რესპუბლიკის » დამყარებისა, სწადიათ ყველა ერებს მიანიჭონ ავტონომიური რესპუბლიკები, ერთმანეთში ფედერატიულად დაკავშირებულნი. ამიტომ დღეს ჩვენ რეკლუციონერ-ავტონომისტები და ფედერალისტები ვართ. რაც შეეხება ქართველ ხალხის სოციალურ მდგომარეობას, ჩვენ, როგორც სოციალისტები, აღვიარებთ: ინტერესთა ძირითადი წინააღმდეგობა, საქართველოში არსებული კლასთა ბრძოლა (კლესთა და მუშამულეთა და მუშათა და მექარხნეთა შორის) აუცილებლივ სოციალურ რეკლუციას დაჰბადავს ჩვენში. ამ რეკლუციამდე ქართველმა ხალხმა ორი ეტაპი უნდა განვლდეს. თავდაპირველად მან ძირიან-ფესვიანად უნდა აღმოფხვრას ფედერალიზმის ყოველი ნაშთი, რომელიც ჯერ კიდევ ცოცხალია ჩვენს საზოგადოებაში. გარდა ამისა ხალხმა უნდა მოიპოვოს ყოველგვარი უფლებანი თავისუფალ განვითარების და ორგანიზაციებისათვის. ამ მიზნით მან უნდა დაადუმინდეს ავტონომიური რესპუბლიკა, ერთგული დემოკრატული თვით-მმართველობა, რომელიც მიხდემს ხალხს თავისუფალ სკოლას, თავისუფალ ტრიბუნას და თავისუფალ მოქმედების უფლებას. ამრიგად განათლება, აზრის და მოქმედების თავისუფლება — აი ის იარაღი, რომლის საშუალებით ქართველი ხალხი მეორე ეტაპსაც გაივლის, ბუნებურად წეს-წყობილებას თავს დააღწევს და სოციალურ კომუნისმის ნიადაგზედ თავის ადამიანობას უკიდურეს წერტილამდე აამაღლებს.

მუშათა მოძრაობა ტფილისში

(ტფილისის გუმბრანტორის მოხსენება)

გან. « სოციალ-დემოკრატიაში » № 17 (41) დაიბეჭდა ერთი საინტერესო მოხსენება ტფილისის გუმბრანტორისა კავშირით-მართებლის მიმართ, მუშათა მოძრაობის შესახებ ტფილისში. გუმბრანტორი, აღწერს რა მუშათა ცხოვრებას, ამბობს: « არ უნდა დავივიწყეთ, რომ მუშათა მოძრაობა ამ ბოლო წლებში მეტად განვითარდა და უნდა გამოვტყუდეთ. — განვიხილოთ გუმბრანტორი, — რომ ეს არ მოხდებოდა არც რომელიმე ორგანიზაციისა და არც ჯერმე პირთა სწავლავლით, არამედ თვით მუშათა შეცადიხებით ». გუმბრანტორის მოხსენავს რა მუშათა მოძრაობის შესახებ ცნობები დახმენს: « მუშების ყველა მოთხოვნილებანი, როგორც ხაყ., სამუშაო დღის შემკლება, საჭივიენდ პირდაბ-

(1) Pages d'histoire socialiste — par Tcherkesof, რომელსაც ცნობები აქვს აღებული ცილს „ ინტერნაციონალიზმის ისტორიიდან ».

თა გაუმჯობესება და სამუშაო ქირის მოძარტება — დაკმა-
ყოფილებულ იქმნა »

შემდეგ გუბერნატორი ყურადღებას აქცევს იმ გარემოე-
ბას, რომ რუსეთის შიდა გუბერნიებიდან მეწყვეტელად მო-
დებოდნენ პოლიციის მიერ ადმინისტრაციული წესით გა-
მდევნილი პოლიტიკური დამანაშავენი პოლიციელები და
ებრაელები, რომელნიც ადვილობრივ „ინტელიგენცთა“ წრე-
ებს უახლოვდებოდნენ და მათთან ეწეოდნენ პრეპარანდას
მუშათა შორის. სწორედ ჩვენ ვი ვიცი, რომ ამ გამდევნილთ
მსოფლიო 12 აგვ. 1897 წლიდან იხინეს თავი, მაშინ როდესაც
ტფილისში მუშათა მოძრაობა ადრე იყო დაწყებული.

„ადმინისტრაცია თვალყურს ადევნებდა, — განაგრძობს
გუბერნატორი, — რომ იმ დღეებში, როცა პოლიტიკური აგი-
ტატორები საპურბოლები მიჰყავდათ ან რომელსაზე მათ-
განს ასოფლებდნენ — დემონსტრაცია არ მომხდარიყო.
ყანადარშემის დასმარებით ადმინისტრაცია იბრძოდა რო-
გორც პრეპარანდის, ისე ამგვარ დემონსტრაციების წინააღ-
მდეგ. მაგრამ, ძალაუბრებულად, ამ ბრძოლაში ჩვენ მსოფლიდ
ვგდობდით წინასწარ ხელი შეგვეშალა დემონსტრაციე-
ობათვის და შეძლდა ვი ან ვაგქონდა შეგვეჩვენებინა კა-
ნონის საწინააღმდეგე კანონრასკანი მუშებისა, რომელნიც
ხელიდან უსწლტებოდნენ მეთავალყურებას და კანაგომდენ-
დნენ თვისთა მოძვეთა შორის მოქმედებას. არ უნდა და-
ვივიწყლოთ ის გარემოება, რომ, თუმცა სამხრეთ კავკასიის
რეიონის გზის მუშათა ყოფა ბევრად უკეთესია, ვიდრე იმ
მუშებისა, რომელნიც ქარხნებში მუშაობდნენ, და თუმცა რეი-
ონის გზის მუშები საერთოდ ტფილისის მუშების რიცხვის
მსოფლიდ 30 % შეადგენენ — ამ რეიონის გზის სახელმძღ-
ვანო მანერ ყოველთვის პრეპარანდის გერას წარმოადგენ-
დნენ, ყველგ მოძრაობის, დემონსტრაციის და მანიფესტა-
ციის წყაროს. ეს იმითი აისხნება, რომ რეიონის გზის მუ-
შები უმთავრესად ქუთაისის გუბერნიის ქართველებია,
იმერლები და გურულები. ქუთაისის გუბერნიის მუშები თი-
თქმის ყველაზე სოციალისტურ იდეებში არიან გამსჭვალ-
ულნი სახელმძღვანელო მესვლამდისაც ვი. ისინი ნიადგ
მხად არიან ყოველგვარ პრეტენციას და წინააღმდეგობი-
სათვის, მხად არიან ყოველ წამს იბრძოდნენ შეერთების
ძალით. აი, ამიტომაც იყო, რომ ტფილისის ქუჩებზე მომ-
ხდარ არეულობის დროს დატყვევებულთა შორის 90 % იმერ-
ლები და ქუთაისის გუბერნიის სხვა (1) მცხოვრებლები შე-
ადგენდნენ.

„მოძრაობის განხორციელების მეორე მიზეზი, გუბერნატორ-
ის აზრით, პოლიციელების მცირე რიცხვაა, რის გამოც
ადმინისტრაცია ვერ ახერხებს ჯერდვანი თვალ-ყური ადგე-
ნის ქალაქის მჭიდროდ დასახლებულ ნაწილებს. მოძრაობა
გართულდა და მუშები გადახვიდნენ ეკონომიურ კითხვ-
ის ფარგალს.

„არსებობს აგრეთვე მუშებს შორის სოციალ-დემოკრა-
ტიული, სარევოლუციო და ნაციონალისტური აგიტაცია. ეს
უკანასკნელი ვრცელდება მცხოვრებთა სხვა კლასებშიაც.”

ახეთი ტფილისის გუბერნატორის მოხსენება. მაგრამ ეს
მოხსენებ არ ვაყვლილებდა მართვ ფაქტების მოხსენებით.
ის ჰეიქრდებს ამ მოძრაობის მდებობასაც ვი. და აი თავისს
მოხსენებში მთავარ-მართებელსუხსენებებს იმ „სდმებს,
რომლებიც, მისი აზრით, აუცილებლად საჭირონი არიან
სარევოლუციო ლანდის წინააღმდეგ საბრძოლველად.

1. საჭიროა საბოლოოდ შესწავიტდნ რუსეთიდან პო-
ლიტიკურ დამანაშავეთა გამდევნავა ტფილისში, ამ კავკასიის
სხვა-და-სხვა ერების გუბერნიებში

2. სოციალ-დემოკრატიულ პრეპარანდის გაკლენის მო-
ხსენებდა საჭიროა მუშათათვის ისტორიის, საერთო უფლე-
ბათა და პოლიტიკურ ეკონომიის კურსები დაარსდეს, სა-
ჭიროა კორიკა გაუქონდ პრეკლამაციებს და „გონიერ“
მუშების სახელით გამდგენ საპასუხვ პრეკლამაციები.
მუშების ეს „ჭკვიანი“ ჯგუფი უნდა დაარსდეს მთავრო-
ბისაგან არჩეულ პირების მიერ

3. საჭიროა ვეადინ განამტკიცდნ გნერგია გარვის მი-
მართულებით მუშებისა, როგორებიც. უმთავრესად რუსები
არიან, და მათგან დრვანისაგები შექმნან

4. უნდა შემცირდეს ქართველ მუშების (გურულების,
იმერლების და სხვა არა-რუსთა) რიცხვი სამხრეთ კავკასიის
რეიონის გზებზე

5. საჭიროა გამდიდრდეს თვალყურის დევნება ქალაქის
იმ ნაწილებში, სადაც რუშები სცხოვრდები, მაგალითად,
ნაძალადგება, დიდებში და სხვ. ამისათვის საჭიროა და-
არსდეს ახალი საპოლიციო ნაწილები

6. მუშობა სახელმძღვანელებსა და ქარხნებში სხვა ნაი-

რად უნდა მოეწყოს. უნდა ვეადინ, რომ ერთისა და იმავე
სელოდის, ერთისა და იმავე პრეფექციის მუშები, რომლებ-
საც საერთოდ და ერთგვარი ინტერესები აქვსთ, ერთათ არ
იყვნენ შეერთებულნი. ჩვენ ვხედავთ, რომ რუსების ქარხნებ-
ში, მაგალითად, მუშების ერთი ნაწილი სჭირს რუსებს და
არც ვი ჰეიქრდებს იმაზე, რას გააკეთებენ მერე ამ დატროლ
რუსებისაგან. მეორე ნაწილი ამზადებს ქუხლებს, და სხ. ამ-
ნაირ პირობებში, თუ მუშების ერთი ჯგუფი შესწავიტვ მუ-
შობას, სხვა ჯგუფებიც იძულებული არიან შეჩერდნენ,
თუმცა თვით მათ არაფერი საბაში არა აქვთ მუშობის შე-
საჩერებლად. ამგვარად მთელის ქარხნის მუშობა შეწყვე-
ტილია რომელიმე ერთ პატარა ჯგუფის წყალობით. როცა
მუშების დიდი რიცხვი ერთსა და იმავე საქმეს აკეთებს —
მაშინ მათთვის კიდევ უფრდ ადვილია საერთოდ ინტერესე-
ბის პლენა და შეთანხმება საერთოდ მოქმედებისათვის. უმ-
ჯობესი იქნებოდა, რომ საერთოდ საქმეს დაყენებულ მუ-
შების რიცხვი შემცირდებოდეს, რამდენადაც შესაძლებე-
ლია; როცა მუშების ინტერესები სხვა-და-სხვა. ან ერთი
მეორის წინააღმდეგე გახდება — მაშინ მათთვის ბევრად
უფრდ მხელი იქმნება ერთმანეთში შეთანხმებულ მდებრ-
ნილებების წარმოდგენა

ეს ფიცილიაღური ფიცილიაღური, ჩვენი აზრით, ძალიან
დიდნიშნვნივლი არის. მასში სამი პუნქტია საყურადღე-
ბო: 1) გვიმტკიცებს უძლეობას მთავრობის მიერ მიღე-
ბულ „სდმების“ ხალხის მოძრაობის წინააღმდეგ; 2) გვიმ-
ტკიცებს აგრეთვე, რომ მთავრობა რდილობს ნაციონალურ
განხეთქილებას ჩამოადგებს და მით მდხალს შეამიღეს ნაწი-
ლი ქართველ და სომეხ მუშათა შორის; 3) თავის მე-
პუნქტში იხეთ უმეგრებას იხენს, რომ მისი მდხარვანი
დიდგარდელ სამრეწველო წარმოების სისტემის შეცვლის
შესახებ ადამიანს ძალაუბრებურად აინიერდს თვისი მეტის-
მეტ გულუბრყვილობით.

პირველი ის, რომ მისი რჩევა ასალი არ არის. იგივე
სეადეს დრვან, რუსეთის დრ სხვა-და-სხვა სამრეწველო
გნტრებში. უზუბრდვი თავის სახალხვ კურსებით, თავის
ჯამუქებით და თავის პრეფექტორებში გარკადა ცნობილი
ყველა იმათ მიერ, ვინც ვი იცის, რაც ხდება რუსეთში მთავ-
რობის ფარდებს უკან. რუსეთში ამგვარმა „ლეგილურმა
პრეპარანდამ“ ვერ მოიკიდა ფეხი, და ჩვენ დარწმუნებუ-
ლი ვართ, რომ იგივე დღე-დაადგება მას კავკასიაშიაც.

მეორე პუნქტი უფრდ სასიყათია. მართლაც, გრდვრულ
განხეთქილების ჩამოადგებაზე ადვილი, განსაკუთრებით გკ-
ნდმიერ ნიადგზე, არაფერია. გუბერნატორი ემუქრება
ქართველ მუშებს, მას სურს განდევნოს ისინი რეიონის გზის
სახელმძღვანეოდან და მათს ადვილს მიიღოს რუსის „გარ-
ვი მიმართულების“ მუშები, პრეფექტორების მიერ ჯგუ-
ფებად შეერთებულნი. სამხრეთ კავკასიის რეიონის გზების
უფრდესმა. ვედრევევა (რომელიც ვაჭრებს ამ რამდენისა-
მე წლის წინად) ვიდეგაც სეადე ამნაირი „სდმები. მან დაი-
თხვდა ყველა ქართველი მემანქანეები და მათს ადვილს
დაიბარა რუსი-მუშები რუსეთიდან. მაგრამ მათ გაიგეს თუ
არა საქმის ვითარება, უარში განხედავს ტფილისში წავსლა-
ზე და რეიონის გზების უფრდესი იძულებული შეიქმნა თავის
პრეექტზე ხელი აეღო. იმედი უნდა ვიქვნიდეთ, რომ თვით-
მეგნება. რომელიც უფრდ და უფრდ ივივიდებს რუსის მუ-
შებში, მომავალშიც ხეზას არ მოსდგებს, თავისთხვავე მტერს,
მთავრებას, დახმარება გაუქონდ. მაგრამ, ყოველ შემთხვე-
ვაში, თუ გუბერნატორი მღანერსების განხედავებას და გა-
წინააღმდეგებას რუს-მუშების ერთის მხრივ, და ქართველ,
სომეხთა და სხვათა მეორე მხრივ — ეს უარესად გაამწვა-
ვებს ნაციონალურ გრძობებს და მუშათა მოძრაობას დრვარ
სასიათს მიხეგებს — სოციალურ-ნაციონალურს.

რაც შეგნება ეხლანდელ წარმოების სისტემის შეცვლას.
ჩვენ გუბერნატორს, რომელსაც სამრეწველო ცხოვრების სა-
ანბანდ განდებოდ ვი არ გაიგება, სწულს თავისუფლებას
გამკლვთ, სეადელს თავისი პრეექტი და ისე მოაწყობს წარ-
მოება, როგორც ეს ახედულდ პოლიციას ჰსურს. დახურდს
ყველა ქარხნები, სადაც 100 მუშაზე მეტია. გაუქმვს „მე-
მობის სევილიანისაგია“ ეს საბირველი დრეგანდელ წარ-
მოებისა, ჩანარდესთით დუმას თითდ ფუნსანგნდის მთლად
გაკეთება; მღანერსდეს, რომ ყველა მუშებს, რომლებიც
ერთსა და იმავე ქარხანაში მუშაობდნენ, სხვა-და-სხვა, და
ერთი მეორის წინააღმდეგე ინტერესები ჰქვნიდნენთ. ტფი-
ლისის გუბერნატორი დაინახავს, რომ მის მოქმედებას შე-
დგება მოჭევაბა ჯერ ყველა მექარხნეების აჯანყება და მე-
რე — ყოველგვარ წარმოების შეწყვეტა და მაშინ, შვიობრად,
რომ მღვლე ნანში თვითონ ის. ტფილისის გუბერნატორი,
იძულებული გახდეს სულ ფუნსიმეველა იარდს, რადგან ფუნ-
სანგმელებს აღარავინ შეგნებას. სეადეს ერთი!

(1) იგივე ქართველები, ბ. გუბერნატორდ ! ამყ.

ქართულ ცხოვრების მახინჯი

კავკასიის მთავრობის მიერ გამოცემულმა კავკასიის სამოქალაქო და სამხარეთო დასჯის დეკრეტით, რომ ქალების წინააღმდეგ (სიძულების ძალა და ბათუბის თემში) სსენებულ უწყებათა დაწესებულებებში საზსახურთ არ მიეცემოდა ქართულ რუმის პირთ. ახლი ამ ბრძანებისა ყველაზე-ნათესა დასჯის მიხედვით, მათე უნდა გააძულებნ ამ ქსრის ქართველობა. კავკასიის მთავრობას ვერ მოუხერხებია, რომ ქეთაისის ქართველობისათვის დღემდე ვერაფერი დაეკლებოდა ამ ქსრით. ამიტომ ჩვენი ქვეყნი ზნაბითა დავუკლებოდა იგი. სიძულებით, მაკალითად, რევოლუციის დასრულების ვახველარით, ისე ხალკად სამართველდეს, პოლიციასა და აქედნ სასწავლებლებში ერთი ქართველი არ არის. ქალკის თვით-მმართველობაში სემ სიძულებით უმრავლდ მწერლის ადგილი რა არის, იმასაც გი არ ამღვევენ ქართველებს.

—(—)

ქეთაისის სემინარიის დასურვა.

ქეთათურების შიში გამართლდა: ქეთაისის სახულიერო სემინარია მთავრობამ დასურა, მისგნი დასურვისა, რევოლუციის „საქართველომ“ მე-11 ნომერში გვქვინდა აღნიშნული. მთავრობის საჩინაადმდეგ ქვევა იყლ სემინარიელთა და მათ მიერ ჩადენილი მკრესელობა სემინარიის გულგისაში. ჯერ არ იციან, სემინარია საბოლოოდ არის დასურული ქეთაისში, თუ დროებით. — აღნიშნულ მოძრაობაში მონაწილეობა ქეთაისის საეპარქიოდ საქალებდ სასწავლებლის მოწადეებსაც მიიღეს. დაუსჯელოდ არც ისინი დასურვა: სასწავლებლიდან 13 ქალი დაუთხოვიათ. სმა დიდის, ამ სასწავლებლსაც დასურვანელ. — ქეთათურ ამზანაგებს რევილუცილებიც ამღვევენ ბანს. ტელიციის საეპარქიოდ (საქალებოდ) სასწავლებლებსაც გამოიღვიმა და მსად არის დესპოტურს თავისი უკმაყოფილება გამოეღესადრს ამა თუ იმ ხსრით. — ქეთაისში 18 აპრილისათვის (მოსწავლენი განსაკუთრებით) მთავრობის საჩინაადმდეგ მანიფესტაციისათვის გამზადებისა.

ახალი ცნესურა საქართველოში

ჩვენ მივიღეთ სიღ-დემკრატების მიერ გამოცემული საბირველმახოდ პრეკლამაცია. გავგზარდა, რევა წავიკითხეთ, რომ საქართველომაც ხალს ქართულ ენასე ბრძოლის ველზე ექანის სილიდარებისა და თავისუფლების სასელო.

მაგრამ საინტერესოა ვიცოდეთ, ვინ მიჰმართა ქართულ ენასე ქართველ პრეკლამაციას? პრეკლამაცია მიწერილია: „გენტრალური კომიტეტი და გენტრალური დეკანოზ რედაქცია რუსეთის სიღიალ-დემკრატულ მუშათა პარტიისა“ — ჩვენ სემ ყველამ ვიცით, რევა გენტრალური დეკანოზ რ. ხ.-დ. ი. პ.-ხა „ისტრა“, ის „ისტრა“, რომლის რედაქციის კოდ რეკაცია ა მოახდინა ბ. პლეხანოვმა, ე. ი. ჩვენებურად რომ ვსთქვათ, რედაქციის წევრები თვითონვე დანიშნა!... ესევე „ისტრა“ თვით აგზადებს, რომ თუ რევა ვინდათ გაივლ. გენტრალური კომიტეტი მიჰმართა მუშაკ ვიკაში V. Oulianoff-ს. ახე რომ პრეკლამაციით საქართველომაც ვლიანოვისაგან და ულიანოვისაგან ყოფილა დათველებული!... კეთილი და პარტიისანი! ჩვენ ხალსამს ვუძღვებით ინტერნაციონალურ მოძრაობას, ინტერნაციონალურ სილიდარობას!...

მაგრამ ერთი რამ გვამიხებს: ამ პარტიულ რუსებმა, რევოლუციის ვიციით, ქართული ენა არ იციან, და ჩვენს გვერთა, რომ მათი მონაწილეობა ამ პრეკლამაციაში მსდელოდ მითი გამოსატა... რომ საგენსურდ მუშაკელი დიარტეს პრეკლამაციას!... გენტრ. კომ. საგენსურდ რუსული მუშაკელი, რომელიც ასეია ქართულ პრეკლამაციას იხე. რევოლუცი „ისტრის“ ყველა სიმრებს და მათს სხვა გამორეძებს.

თუ ჩვენი შიში საფუძვლიანია, მაშინ ვაი ჩვენი ბრალი! ეს ახალი გენსურა იხევე შეუწავსოვლს ადამიანის თავისუფლად ახრდვრებას და ერთეულ ღირსებას, რევოლუცი ყოველგვ გენსურა, პაპისა, ივი, თვით-მწყობრებლობისა თუ უმცნებობისა!...

კვრების კავდობობამ სისხლის ღვრით და ბუმბუტანსულის ბრძოლით მოიბოღა თავისუფლება სიტუციას, სინდიონისა, ყრილობისა. იმავ პატარა მუშაკებში, რომლის ადრესსაც იღვევა გენტრ. კომიტეტი და გენტრ. დეკანოზ, არავის შეუძლია ვისმე გენსურა მოახვილს თავსე და ეს ვაპბარდ-

ნები, რევილუცი თავიანთ რუსულ საგენსურდ ბეჭედს ასმენ ქართულ პრეკლამაციაზე, შეუწავსოვლს არა თუ სიღიალისს, შევიცარის ბურჟუასულ-დეკანოლისტურ რუსებშილიკის დემკრატულ დაწესებულებათაც გი. ის ქართველები კი, რომლებიც თავისუფლდ ქვეყანაში თავის ნებით დამკრძინდენ რუსულ გენსურას, ჰინდალავენ თავისუფლად ადამიანის ღირსებას, ღირსებას ქართველისას და აგრეთვე სიღიალისტისას.

ჩვენ არ გვიდა არც რუსის თვით-მწყობრებლობის გეთილ-სამსახური, და არც პლეხანოვ-ულიანოვთა! ჩვენივე ერთნაირად სასინდარნი არიან ყოველნი კოლდინიანვიურნი და კულტურულნი მრეაღინებანი, თუ გი ესენი არ იქმნიან და საყობო თვით ქართველ ხალსის ინიციატივასა და გნდობებებსა. ჩვენივე ერთნაირად სასინდარია ჩვენი ქვეყანაში რევოლუცი „ვორდენოვები“, „კომილევები“ და „სემკალევები“, ისე „ულიანოვები“ და „პლეხანოვები“, ჩვენ ვცხურს, რომ საქართველოში განვითარდენ ყველა პოლიტიკური პარტიები, მაგრამ ქართული პარტიები. ჩვენ გვიხდა აღყავანა ქართველი ერის პოლიტიკურ და გონებრივ ცსლეუებისა, განვითარება თავისუფლ დაწესებულგობათა, უგენსურდ, ხელ ერთია, იქნება ეს აღმკრძალვლი გენსურა პლევესი, თუ კეთილ-განზრახვითი გენსურა პლეხანოვ-ულიანოვთა!...

თიკგელი.

სიზაკოლე ომის შესახებ

მე-11 ნომერში ჩვენ უკვე დავებეჭდეთ ცნობილი, საიდანაც ნათლად ხანს, თუ რაზომ განადგურებულა რუსეთის დელეტი პორტ-არტურს. მახუკან ზღვანე შესანიშნავი აღართი მამონდრა რა, მხლოდ, კლადივობრევის ესკადრამ 12 აპრილს გენსანის ნავთხადეურში დაატყვევა იაპონელი საპატოლ გეაი „გეიმუ-მარუ“, რომელსაც 200 იაპონელი ჯარის-კაცი გადაჰყავდა. ესკადრის უფროსმა უბრძანა იაპონელებს გადმოეხლებინენ რუსების სამხედრო გემებისა და დაამტრინებინენ. მათ ურთი განახნადეს. ზედა მათ დამტრინებინენ. ზედა მათე თავები დაისდეს მუდღეგის გაიპარნენ ნავებით, ზედა მათე თავები დაისდეს მუდღეგის გამოვარტურით. მაშინ ესკადრიდან ზარბაზნები დაუძინეს და დაჭლდეს შემდსხენებული გემი და მასთან 150 კაცი ღრის აფიცრით.

ზღვანედ დამტრინებული რუსები იქადინენ გამარჯვებას სემკალევზე. მათი შიღინისტური განყეთები: „მღვავის ვედიმობტები“ და „ნვლე ვრეშია“ ახუნად ივრდინენ იაპონისს ჯარს. მაგრამ მწარედ მღსრეყვედნენ. 13 აპრილს იაპონელები სიღიალდინენ მდ. ალუშეგად გადახვლას, მაგრამ რუსის ჯარები, რომელნიც მთაზედ იყვნენ გამტრეგებნი თხრებლობით, ხელს უშლიდნენ მათ. 13-იან 16 აპრილამდე ბრძოლა მტრე რუსისა და იაპონელების არტალერთებსა ჰქვინდათ გამართული. 17 აპრილს, დამით იაპონელებმა დაიწყეს ალუშეგად გადახვლა, 18 აპრ. (მკ.სტ.) დილით რუსები ჯარმა ვერ გაუძლევდნენ მტრისს და სამინგლის უქსეოვითი უკან დაიხიან. იაპონელებმა წართვეს 28 ზარბაზნევი; დაატყვევეს 800 კაცი და 30 აფიცრით. რუსის არტალერნიამ თუთონ ბაირად გამოეჭვიდა და დაჰხენდა მტერს. რუსები მთუკლებ და დაუჭრეს 2000 კაცი, იაპონელებს გი — 800 კაცი. იაპონელებმა აიღეს ანტუნის სიმპრე და ეს-ლა ჰპარტიებენ ამერიკის კონსულს, რომელსაც არ უშეგებლად მძლელდა გენერალი გურევი, რომელიც რევოლუციონერების მთავრედ იყლ უკანასკნელ რევოლუციის ღრდს იაპონიაში.

ამს გარდა 21 აპრილს იაპონელებმა ჩაჰკეტეს პორტ-არტურის შესავალი, ახე რომ რუსის ესკადრა შემწყვდელა მიგ.

უკიდურეს ნაციონალიზმის ნიშნუხაბი

(სრულად რუსეთის ს.-დ. კონგრესის ოქმებიდან).

გაგრძელება *)

წინა წერილში ნახვენებო იყლ, თუ რა გმდობათა და მმართველათა იხინეს თავი სრულად რუსეთის სიღიალ-დემკრატის მიერ კონგრესზე, რევა მსჯელობდნენ ადგილობრების და ოქმობრივ თვით-მმართველობის შესახებ.

*) იხ. „საქართველო“ № 11.

ასლა ჩვენს გვსურს განვგრძობთ სოციალ-დემოკრატიის დასახიანებამ ოქმებიც იმ ავიცილების განსილვით, სიდაც აღნუსხულია გამათრ-ქნათა თანახმდრუღლებიანდების შე-სახსებ.

კენგრებს უნდა განვიხილა გომისიის პრექტის მე-7 მუხლი; ეს მუხლი დადადებია: „წოდებთა გუქმება და თანახმდრუღლებითა მინიჭება მქალაქეთათვის (гражданск.) სქესიხა, სარწმუნდებისა, რასისა, ერღვსდებისა და ენის განსურწმუნდებისა“ (გვ. 172).

ბუნდის დელეგატნი იმ ასრისანი იყვნენ, რომ ენის შე-სახსებ ვითხვას, ამ დიდმინდვნილოვან და მწვავე ვითხვას, გაღვე მუხლი უნდა დაეთოხვდ.

დელეგატთა მქალაქ ნაწილი ამის წინააღმდეგი იყო: მისი ასრით ენათა თავისუფალ სმარების შეზღუდვა შედეგათა სახლავად მოქალაქეებრივ უღლებათა შესრუდვისად, გაათართავთ კონსტიტუციის სამუღლებით ეს უკანასკნელი უღლებებნი და მით ენის ვითხვაც გადაწყვეტილი იქნებოდ (დელეგატ კონსტიციის ასრი. გვ. 162). შესახებ თხდუღლებ-დნენ თვით იმავე მე-7 მუხლში შეტანილ ოქმან სოციეტონ-ნი დამატებანი ენის გამოვდ. გაღვე მუხლის შესახებნი წინადადება არ შეიცვანარვ.

შეუდგენ დამატებათა განსილვას. ჩვენ აქ არ მოვიყვანთ სუყველა განსილვად და უკუდღებულ დამატებებს, გავგრძელებთ მხოლდ მ. კონსტიტუციის (კავკასიელი დელეგატთა) დამატებას. მ. კონსტიტუციის დამატება ახე იყო გამოთქმული: „ენათა თანახმდრუღება სუყველა სკოლებსა, დაწესებუ-ლებებსა და კრებებში“. ამ დამატებას მიემხრო 24 კაცი, წინააღმდეგნი იყვნენ 24; შედგენათა და ხელმძღვრედ ბართე-ლით უყარეს კენჭი — ასლა ვი ისარდა მდმსრეთა რიგსკა: მდმსრთა — 24, წინააღმდეგთა 23 (გვ. 172 ოქმ.). დღვდრგ სე-დავთ, ამისთანა მწვავე და ამასთან განაბირა ქვეყნების-თვის დიდ-მინდვნილოვანი ვითხვა გადაწყდა მხოლდ ერ-თის სმის უმეტესდებით. საინტერესბა ვიცდეთ, თუ ვინ იყვნენ ამ დამატების მოწინააღმდეგეთა რიგსკი? ბ. ლე-სინი, პლენანდო, შარტრევი და ტრდგვი, და ენენ სმდ რუსეთის სოციალ-დემოკრატიის სულის ჩამდგმელნი არიან და სმდ მათი ბეჭედი აწის შოელ რუსეთის სოციალ-დემო-კრატიას! მაგრამ შეიძლება სოქავა, მ. კონსტიტუციის დამა-ტების წინააღმდეგ იმბიტომ ვიყავით, რომ ეს დამატება უ-სიწინდელი იყო გამოთქმული (ამკვარი არგუმენტო წარ-მადიგინა მ. შარტრევი: Мартовъ считаетъ всею поправку педачной, не только съ точки зрѣнія стилистичн. но и логики. გვ. 174). რატომ მალამინი არ გაჭვართ, ბატონებო, ამ და-მატებას? მაგრამ ოქმების გავრმელება გვარწმუნებს, რომ სრულიად სხვა მდხარებებით ხელმძღვანელდენენ დამა-ტების მოწინააღმდეგენი. მეორე დღეს ხელმძღვრედ აღდმარ ივივე ვითხვა. დასამტკიცებელი იყო მთელი მე-7 მუხლი მ. კონსტიტუციის დამატებით. 24 კაცი იხვე წინააღმდეგი გან-და მთელის მუხლისა, 24 კი მიემხრო. მამინ აღდმარ ვითხ-ვა, რა ვუყდთ მე-7 მუხლსად? მ. ლენინმა სოქვა, გავადგნებ მთელი მუხლი სხლასკვ გომისიას განსახილველად და თუ ვომისია ვერ მდხარებებს სუყველა მხარეების დაქმავდი-ლებას, გადაიდვს ეს ვითხვა შემდეგ კონგრესამდინდ.

საუღწვლად ასრით წარმდსოქვა მ. პლენანდვმა, ამ ქურუმ-მა რუსეთის სოციალ-დემოკრატიისამ; მან ბრძანა: დავ-სრულდთ ის ავიცილები მე-7 მუხლისა, რდმელნიც წოდებათა გუქმებას და სახლავად მოქალაქეებრივ უღლებებებს გსგბიან და რაც შეეკება ენას, ეს კი გადავხდით შემდეგ კონგრესი-სათვის; დღვდრგ სჩანს, ეს ვითხვა ჯერ არ მომწივებულა გადასაწყვეტად და პარტიულ პრესაში განმარტება სჭირიად (გვ. 174). რა შთაბეჭდილება მდარინეს ამ უგნაურ მოხას-რეთათ ვრებან? ბუნდის და კავკასიის დელეგატნი წინა-უდადნენ სხლასკვ დამტრენება გომისიამი და თხდუღლებ-დნენ ამ მუხლის მამინათვე გადაწყვეტას.

ბუნდის დელეგატმა მ. ვოლბატმა იხიე ვი სოქვა, რომ ეს ვომისია არის მოვანილი მხოლდ იმბიტომ, რომ სე-ლოვურად შექმნან ამ მუხლის წინააღმდეგ ის უმრავლეს-დობა, რდმელიც ასლა არ ჰყავს, და ამგვარად მთელი მუხლი უარ-ჰყოლო. პლენანდვის „მდხარებამ“ კი სამინ-ლად ადღვე კავკასიელი დელეგატნი მ. კარსკი და იქამდი-ონინ გააკადნიეთა, რომ ბარვ დრი მკვას-მკვას სიტყვებნი მდხარებნა თავისი ბელადს. კარსკის ასრით დიდ შეუღრგ-სყოლდ უნდა ჩაითვადვ ასრით, ვითომ ამკვარი მწვავე ვითხვა, დღვდრეგათა ვითხვა ენათა შესახებ, ჯერ არ იყო მდმწივებული გადასაწყვეტად.

მთელ ამ არგებოთ გამათში საინტერესბა მხოლდ ერთი რამ: თქვენ სედავთ აქ დრ მებრძოდ მიმართულებას. ერ-თის მსროვ თქვენს თვალ-წინ წამდტომულან მამათმთავარნი მართლმადიდებელ სოციალ-დემოკრატიისა, რდმელნიც

მტიკივე იგავენ ს. დემოკრატიის პრინციპების სიწმიდე და ამბოდი გვკის თვალთ უყურებენ ენათა თანახმდრუღებას ეს ვაუბარდებოთ ან ვერ ამჩნევენ, რომ ამგვარ მოქმედებში მხარს უჭერენ რუსეთის მთავრობის პოლიტიკას, რუსი-კაციისაკენ მიმართულს, ან და ეს ძალიან ვარვად ენისი მკვრამ თვით რუსიდიკაცია ხახურველ მღვდენად მოახიანთ.

მეორე მსროვ თქვენ სედავთ არა-რუსთა სახლსხნდების წარმდამდგენელებს, რდმელნიც, ახე თუ იხე, ენერგიულად და გავსარეუთ იგავენ განაბირა ქვეყნათა ინტერესებს. ან სედავთ თქვენ ნათლად, თუ რა მქალაქრია ნაციონალურ-ერმინობა მათში, ვინც ნიადავ იმას გაიძახის, სად ჩვენა და სად ნაციონალური ვითხვად, ან ნაციონალური კრმობად არა, ბატონებო, თქვენ მქალ-რბილმი გაქვსთ გამკადარი ეს ნაციონალური კრმინობა და ამბიტომ უკეთესი იქნება, მას გვკრდს არ უსვედეთ და ნაციონალურ ვითხვის სასახვე-რდ გადაწყვეტით არ ვამყდილდებოდეთ, არამედ გულად დო თვალს უვალმი გაუყრიდეთ, თორემ გამართლდება ანდა-სა: „ვერდიდებდი დღვდრგ, შემსვდა სოფლის ბოლ-სად“. მაგრამ გადავიდეთ თვით ოქმებზე.

რდა ამნათრდ გაიყდ ასრით და გამწვავე ვითხვა, გამინდა დელეგატნი პობვი, რდმელმაც ვითომდა იხსნა კრებამ განაბირიდან: მოითხვა, ვყარვს კენჭი მთელ მუხლს სელ-ასლავდ. უყარვს და 25 კაცი წინააღმდეგი მთელის მუხლისა და 24 კი მდმსრე. ამრთავდ მთელი მუხლი უკუ-გვეშულ იქმნა.

თუ რა შთაბეჭდილება იქნია ამ გადაწყვეტილებამ კრე-ბასზე, არ ვიცით, რდგანაც ამის შესახებ ოქმები დინჯავს სლუმან. მაგრამ უნდა ვივლიდსხმდთ, რომ განაბირა ქვეყ-ნების წარმდამდგენელები არ უნდა დარჩნილიყვნენ მათ-ლიერნი! იმბიტომ რომ კონგრესმა უდალარა თავისი ჩვეუ-ლებებს (და სმდ მღვდსხენებათ, ჩვეულებებს რა დიდი მნი-მუნელებმა აქვს სოციალ-დემოკრატიისათვის.) და დაუბრუნ-და ხელმძღვრეთ უკუგდებულ ვითხვას. გადაწყვიტეს გადა-გათ ვომისიისათვის შესამუსავებლად მთელი მუხლი.

კომისიამ მდხარდმა დრი დღვ-ნახვვართ ამ ვითხვის შე-მუსავებას, მაგრამ ბოლდ, რდვდრგ იყო, გამდირანა ერთ-ვევარი გადაწყვეტილება, რდმელიც მცირედის დამატების შემდეგ მიღებულ იქმნა კონგრესის მიერ. კომისიამ ენას უღვევა გაღვე მუხლი, რდმელიც სახლავად პრდვანსის მე-8 მუხლს შეადგენს, ამ მუხლის გარკვევას ჩვენ აქ არ გამდუღვებთ, ამას სხვა დრდს გავარტებთ; აქ მხოლდ მოვიყვანთ მ. კარსკის შენიშვნას კომისიის მიერ გამტრა-ნილ გადაწყვეტილების გამდ. მ. კარსკი ბრძანებდა: „გამ-დორჩნიათი გლტა რამ: საჭირდა მდხარებელი იყო, რომ მართლმსახულება უნდა წარმდებდეს დედა-ენასზე — უ-მდაბლეს ინსტრინციებში მაინც“ (გვ. 232). სეტავი, რამ მდ-ალბე მაგრე ამ დრ დღდის განმავლობაში გსართ ბატონი კარსკი?

რდა ოქმებიდან მოყვანილ ავიცილებს ვითხულობთ, უნებლიედ ვებადებთ ვითხვა: რა აწუნებს სოციალ-დემო-კრატიას? რად დასჭირდა ამდენი დრდ, ვამათ და ვომი-სიები იმისთანა მართვ ვითხვის გადასაწყვეტად, რდვდ-რიგათ ვითხვა ენათა თანახმდრუღლებიანდობასზე. სრულიად რუსულები სოციალ-დემოკრატიის წარმდამდგენელებს ხან-წვებებათ ყურბი, რომ ვარვთ იქმნებოდა მთელი ვადმ-თიობა გავრთიანებულ იყო ერთის ენით და ვარვი იქნე-ბოდა, რომ ვრთა მდრის სახლვრებო აღმდივსურბოდვებდ, გეთანსმებობთ, ძალიან ვარვთ და სახურველიც იქმნებოდა, და შეიძლება ეს ერთ დღეს ვიდევან ვიხსენებდეს, დიადი იდგალი თქვენ რომ დიქმდობთ იმ სამუღლებით ვი არ განსდრეივდებდა: ძალდარტანება და უკვე მდგმებულ ვრთა ენის უარყოფას არანდრდ. მუკურთებია ენის; ამ მონისი მახაღწვავდ სრულიად სხვა სამუღლებებს უნდა მი-მართოდ, და თუ ინებებთ და გლტათი მაინც თქვენს ჰკუს ძალას დააბრათ, არც იხე მდრს მოვიხსენებთ ამ სამუღლე-ბათა მენბა.

(შემდეგი იქნება).

მ შ ა ნ ც ხ ა ღ ე ბ ა .

მსადდება დასაბეჭდო ქართულ რეკოლეცი-
ენტთა პირველ კონფერენციის ოქმები.

გაზ. „საქართველოს“ სტამბა. 51, rue Saint-Sauveur, Paris.